

30TH SYDNEY LATIN SUMMER SCHOOL

15-19 JANUARY 2024
UNIVERSITY OF SYDNEY

Level 4i

TUTOR:
Michael Hanaghan

Dracontius' *Orestes*

A Selection

Michael Hanaghan

Aemilius Blossius Dracontius was a lawyer and poet who flourished during the Vandal kingdom of North Africa in the late fifth and early sixth centuries CE.

His Latin poetry is fantastic. It reimagines the Classical tradition in new and exciting ways, is clear and detailed, and full of contrasts and intricacies for the engaged reader.

Dracontius' oeuvre is currently a major focus of the Australian Research Council Discovery Project "Latin Literature in Vandal North Africa" based at the University of Sydney, involving four chief investigators (Assoc. Prof. Paul Roche, Dr Anne Rogerson, Prof. Richard Miles, and at ACU, yours truly). The project also involves Dr Katherine Krauss as a Research Associate.

A very accessible introduction to Dracontius available in English may be found in P. Roche (2022) *Dracontius' Orestes*, Routledge. This book also contains fantastic notes and an excellent English translation. Last time I checked this book was available for purchase on the internet for \$49.99 AUD (If you buy a copy, Paul will sign it!).

I have cherry-picked my favourite parts of the *Orestes*. If we don't get through all of the selection that is not a worry. Philology is after all the art of reading slowly!

I look forward to meeting you in Sydney in the summer.

Warm regards,

MH

Monday

i. Proem (1-24)

G a v d i a maesta canam detestandosque triumphos,
uictoris pro laude necem, festiua cruenta,
funeris affectus et lamentabile uotum
coniugis Iliacae, non quae iugularet Atridem,
laurea regali rutilantia sarta cruore
et diadema ducis foedatum tabe cerebri; 5
matris in exitium memorem oblitumque parentis,
impietate pium, reprobae probitatis Oresten,
iniustos, sed iure, deos ratione feroci
insontemque reum purgantia templa sororum 10
Taurica, uirginitas cui dat de clade salutem,
fraude pia melior mendax germana sacerdos.
Te rogo, Melpomene, tragicis descende cothurnis
et pede dactylico resonante quiescat iambus:
da ualeam memorare nefas laudabile nati 15
et purgare foro quem damna[uere sorores],
quem dolor accendit, pudor excitat, erigit ira,
mens leuat, attollunt animi, bonus impetus urget
(dat furor arma pius, pietas dat noxia ferrum)
et medicinales quatiunt sanantque furores, 20
extinctos titulos uictriciaque arma sepulta,
criminis ultorem dum criminis amputat auctor
et thalami uindex thalamo spectante necatur,
ante toros iacet ille tori genialis amator.

ii. Cassandra's Revelation and Advice (133-52)

Praeterea sors regis erat Cassandra sacerdos,
inter Dardanias clades Danaumque triumphos
non habita indigne, licet esset portio praedae. 135
ipsa Clytaemestrae sacro correpta furore
longius exclamat: 'salue regina Pelasgum,

ultio Dardanidum, captae solacia Troiae,
 tuque triumphalis domitor, bone pastor Egiste,
 plumea cui praestant post pelles stramina lectum, 140
 quem post tecta casae regalis suscipit aula:
 quid dubitatis adhuc uestros releuare timores?
 perditte, ne pereat uestri cito fructus amoris
 (tempus adest et fata iubent et culpa perurguet):
 amputet eripiens uictricia colla bipennis! 145
 uos licet et similis maneat censura polorum,
 sit saltem mora longa reis, dum crescit Orestes.
 uictima carnificis nati post funera patris
 mater eris, tecumque ferox ferietur adulter
 Pyladis fodiente manu (mihi credite) cari – 150
 heu miserum furor alter habet! purgandus Orestes.
 dixit et elisam retinent per transtra rudentes.

iii. Clytemnestra Plots to Kill Agamemnon, Part I (153-203)

prouida terruerant reginam dicta nefandam:
 it pallor super ora redux facinusque parare
 disponit sub corde truci, furor urget amoris 155
 sollicitusque timor grassatur mente pauenti.
 maesta domo quasi laeta redit terrente pauore,
 ingrediens thalamos suspiria longa trahebat
 corde premens gemitus et gaudia uultibus aptans.
 quid rumor, quid fama ferat, quid nuntia portent, 160
 auribus attonitis lasciuus quaerit Egistus.
 quae sexus armata dolis sub fraude latenti
 incipit effari: ‘iuuenis, dic, quid sit agendum.
 occidimus: redit ille meus post bella maritus
 uictor et armatus zelo mordente minatur 165
 moribus Argolicis leges inducere castas
 tristibus imperiis. alieni criminis ultor
 quid faciat pro iure suo? moriemur inulti

et periet iam noster amor: mactabit utrumque
 turbidus ante diem, solitus punire nocentes 170
 letifero mucrone ferus. spes nulla salutis
 est, nisi uitalem contemnimus ambo salutem.
 gloria belligeri feriantur et arma tyranni,
 et prior occumbat quam nostros sentiat ignes,
 prospera bellorum quem sic fecere superbum 175
 et Priami fortuna nocens, ut sanguinis usu
 humani generis uilem putet esse cruorem.
 per te casta negor, per te fero damna pudoris,
 nec uolo tam multi sceleris deperdere fructum.
 at uerbis inimica loquens extorpeo factis. 180
 communis nos casus habet uitaeque necisque,
 est nobis commune bonum, commune periculum,
 sors pariter nos una manet: iubeoque rogoque
 pastorem regina monens; formidine mortis
 territa sollicitor miserandi femina sexus, 185
 conueniens tamen hortor opus, dum congrua uitae
 impero, ne moriar tecum peritura cruenta;
 nam mecum miser ipse cades Agamemnone uiuo,
 impie. funereis nos casibus eripe sollers;
 nec labor ullus erit uictorem sternere ferro: 190
 semper iners securus agit, qui perculit hostem,
 et patet insidiis nullo terrente quietus.
 non est quem metuas: breuis est et paruus Orestes,
 unaque natarum cinis est per templa Dianae,
 altera sexus iners recidens miseranda quid audet? 195
 exulat interea Menelaus, alter Atrides.
 quidquid agis, impune geris, scelerisque peracti
 sic merces, non poena datur; felicior ibis
 atque Agamemnonio regno potieris et aula.
 exemplumque recens tibi iam superaddo, Lacaenam 200
 interfetricem tot regum, tot populorum
 uiuere felicem post funera tanta quiete.
 nec metuam Danaos: heredem sterno Thyestis.'

Tuesday

iv) Clytemnestra Plots to Kill Agamemnon, Part II (204-231)

dixerat haec mulier, spes est data maior Egisto.
'tramite, dic, quo' pastor ait 'geminare ualebo 205
hoc tam grande nefas? labor est extinguere regem
atque triumphantem (quod plus) in principis aula.'
tunc pandens regina uiam scelerata profatur:
'bellorum maculis et crasso sanguine uestem
rex ferus imbutus ueniet; mutare necesse est 210
indumenta duci; tunicam dabo uertice clauso.
dum caput indutum cupit exertare tyrannus,
egredere praeuentor atrox, uiolentus Atridis
finde secure caput ceruicem colla cerebrum.
ultima res tantum quae restat sola iuuabit. 215
consilio subcumbe meo: haec una medella est,
luctibus illatis auertere funera nostra –
dum moror, adueniet nostri modo criminis ultor.'
haec infausta loquens lacrimis simul ora rigabat.

turbidus in ferrum rapitur flammante timore 220
(audacem <facit ipse pauor> terrorque proteruum)
et mouet armatos ictu quatiente lacertos
absentemque ferit pauidus quem non uidet hostem.
sic solet anguis hians obsesso fonte uenenum
fauce parare necis fatis mortalibus aptum 225
pectore sublatus lingua uibrando trisulca.
motibus his mulier melius gauisa resumit
turpiter infames animos: redit illa uoluptas;
impete plectibili per rustica colla pependit
dulcia lasciuis defigens basia labris. 230
ille uicem redhibens dabat oscula crebra per artus.

v. The Murder of Agamemnon (232-83)

Dum commune nefas aequali mente fruuntur,
regia puppis adest uariis ornata coronis.
hinc magis audaces animos de crimine sumunt:
illa rapit tunicam, pastor rapit inde bipennem. 235
officio stat quisque suo: celatus adulter
intra claustra latet, mulier progressa parumper
morte maritali tunicam subnixa ferebat.

rex rate descendens tacta tellure triumphat:
bellorum maculis rutilabat, sanguine pulcher, 240
grandis in aspectu, pugnarum horrore decorus;
qualis erat referens caelo post bella gigantum
Iuppiter astriferam stellata fronte coronam
atque coruscantes fundebat uertice flammis.
pignora naturae concurrunt dulcia patri; 245
itur in amplexus et reddunt oscula danti.
lumina uoluebat genitor uisura iugalem
pergit et ad thalamos post publica limina portae.
impia quae reducem fallaci uoce salutat:
'belliger armipotens, cultus depone minaces 250
atque habitus dignare pios ut pacis amator.
en tibi uestis adest nostro contexta labore,
aurea purpureo radiantur fila colore.'
dixit et exutum tutanti tegmine regem
callida funereo perfundit corpus amictu. 255
sed capiti dum quaerit iter tunicaeque fenestram,
illa manu retinens armatum acciuit Egistum.
erigit ille trucem dextra uibrante bipennem
et ferit incautum caput impius impete mortis
ac diademalem frangit cum uertice frontem 260
in partes hinc inde duas; geminantur et ictus,
terque quaterque ferit, diffundit testa cerebrum.

regina laudante manum rex concidit insons
 saucius et tremulo quatiebat corpore terram:
 sic aper implicitus uenantum cassibus ingens, 265
 dum cupit exsiliens euadere retia toruus,
 concutit ora ferox spumantia dentis adunci
 et perdit uacuos collisis morsibus ictus:
 sic Asiae domitor consumptus fine cruento.
 heu, pastoralis populauit membra securis. 270

Aspera sors hominum uel mens ignara futuri!
 credere quis posset, si centum flatibus acta
 Delphica fatidicos quateret cortina recessus
 antra mouens tripodasque ciens et plectra fatigans,
 euersorem Asiae foderet quod cultor agelli 275
 aut desertor iners, ouium pecudumque magister?
 en caret igne rogi, dederat qui Pergama flammis!
 discite felices non umquam credere fati:
 sunt faciles dare summa dei, tamen ante relinquunt
 et miseros in fine nocent aut forte repente 280
 destituunt poenasque petunt de sorte secunda.
 credere qui non uult, Priameia fata reuoluat
 atque Agamemnoniam uideat male credulus aulam.

vi. Electra Saves Orestes (284-304)

Clade repentina premitur Pelopeia uirgo,
 sed tamen ultorem patris seruauit Oresten: 285
 faucibus eripiens germanum Electra parentis
 imposuit puppi secumque abduxit Athenas 287
 (quae ratis aduexit regem, haec pignora regis 289
 spesque Agamemnonias et Troica gaza reportat) 290
 et bene sollicitum studiis sapientibus addit. 288
 cuius erat nimium fidus Pylades amicus. 291
 iunxerat hos studium sollers et gloria linguae;

uelle fuit commune uiris et nolle duobus:
 exercebat opus iuuenes si forte palaestrae,
 pacatum luctamen erat; per lustra ferarum 295
 uenandum fuerat: socios uenatus habebat;
 cornipedem si quisque leuem frenabat habenis,
 hoc similis faciebat amor; proludere telis
 si fuerant animi, iuuenis iaciebat uterque;
 par bene lusus erat pueris, si calculus ibat: 300
 nec uinci (est) quisquam metuens nec uincere feruens.
 sic amat atque fouet germanum Castora Pollux
 et paribus uotis Pollucem Castor amauit,
 mortibus alternis et uitae damna repensant.

Wednesday

vii. Agamemnon's Ghost (515-625)

Illa nocte tamen uolitans Agamemnonis umbra 515
 uenit Athenaeis mox sedibus (altus Orestes
 illic quippe fuit, cum quo Pylades amicus:
 flatibus alternis perflans commercia somni
 lassus uterque fuit, concussus amore palaestrae)
 et stetit ante toros ambobus uisus Atrides 520
 in somnis, non qualis erat post bella triumphans,
 sed qualis cecidit percussa fronte bipenni:
 tristis iners tremulus, gemitu suspiria rumpens
 (pallida puniceo perfuderat ora cruore
 et tremulas languore manus), ceruice uacanti 525
 ac pede uincla trahens quibus est abstractus ab aula.
 'non pudet, o iuuenes', dixit, 'pubentibus annis
 uestitos sub flore genas lanugine crispa,
 grandibus instructos studiis et fortibus armis,
 ut pastor mea regna notet promotus in arce 530
 sanguinea mercede, cluat sub crimine multo

laetus et indomitus, tumida ceruice supinus,
 plaudat et infamis uos iam, sic fama, perisse?
 sic peto Cecropidas uindictam sospite nato,
 incolumi Pylade suo? Patroclus Achillen, 535
 Thesea Pirithous non sic expertus amauit.
 armati gladios in bella domestica ferte
 atque adfine nefas cognato abscindite ferro:
 nullum crimen erit matrem punisse nocentem,
 morte maritali sceleratam iure necabis. 540
 natus amore pio flammatus morte paterna
 uindicet ut patrem qui matrem strauerit ictam,
 crimina purgabit matris de tempore prisco;
 nam patrem docet esse suum quem uindicat armis,
 dignus adulterii uindex, pius ultor et heres 545
 noster, amor Danais – sunt odia saeua duorum.
 ite pares animis: uobiscum uernula turba
 sentiet, irati potius quod tardius itis.
 ore fremunt famuli, qui carpere dentibus optant
 corpus Egisteum uel uiuum, tradere flammis 550
 coniugis infandae crudelia membra cremanda.’
 dixerat haec, gemitus somni rupere quietem.

Mox Agamemnonia proles instructa, sodali
 dum narrare parat sua somnia, noscit ab ipso
 ac stupet attonitus, quae tanta potentia patris 555
 tempore sidereo mentes monuisse duorum.
 ‘dic mihi, frater’, ait, ‘dic iam modo, quid sit agendum.
 pectora cor sensus animum praecordia mentem
 conturbat pietas dolor anxia maeror origo
 affectus natura pudor reuerentia fama. 560
 transigo funereum materna in uiscera ferrum 561
 (uiscera, lucis iter uel magni ianua mundi)? 565
 quae perpessa diu bis quino mense pericla 562
 conceptus portare meos stimulante dolore,

semina naturae, blandae primordia uitae? 564
 ast ubi sortitus nascendi iura peregi, 566
 flumine pectoreo dedit ubera lactea labris,
 dulcia nectareum fundentia mella saporem:
 fit nutrix quae mater erat, regina ministra,
 exhibet affectus patrios ignara soporis. 570
 haec pater, haec mihi mater erat pugnante parente,
 donec ab undecimis aetas me exemerat annis.
 immemor existam tantorum in matre bonorum?
 an pater extinctus per me remanebit inultus?
 facta luat pastor solusque superstite matre 575
 corruat: hoc patrios manes satiabo cruore.
 poena sit haec matri, ut prostrato uiuat Egisto,
 ante oculos recidente suos; muliercula tristis
 aspiciat moechum, quae gaudens uidit Atriden.'

dixerat haec dubius, sed non cunctator amicus 580
 dentibus infrendens suspiria traxit ab imo
 pectore longa ferox et sic aggressus Oresten
 increpitat: 'sic sensus iners tua corda tepescit,
 ut facienda putes quae nec dicenda fuissent?
 dicere grande nefas, scelus est audire nefandum: 585
 imus ad Argolicas ueniam donare Mycenae
 criminibus matris? magis est quae dignior oro
 (a scelus indignum!) poenis ferienda deorum?
 quaeso caue, iuuenis, Danaum praescripta dolentum,
 ne, iugulatricem patris dum uiuere censes, 590
 credaris non esse suus. non iure parentis
 umbra, soporatum quae te conuenit Athenis,
 occurret per mille uias? per limina portae
 obsidet et tremulis haec uocibus astra lacessens
 inuehitur: "sic, nate, paras defendere patrem, 595
 sic decet extincti genitoris fata dolere,
 sic dabis inferias nostris tu manibus ultor?

uitricus optabit tali se morte perire,
ut sit quae post membra rei crudelibus umbris
ingerat inferias animam parcentis Orestis: 600
uictima seruaris, fuerit nisi uictima mater.”
quid facias genitore tuo tibi maesta loquente?
parcitur infaustis? pius es pietate repulsa!
ad tumulum patris fundantur membra reorum!
surge iuuentutis melior spes indole regni, 605
excitet ingenium uirtus et gloria mentem,
armentur pietate manus, crudelior ensis
truncet in extremo gemitu fera colla duorum.
ibo libens comes ipse tuus per tela, per ignes
nec metuam quemquam: uestri sunt patris alumni. 610
sed dabo consilium sollers immune salubre:
explorator eam; tacita quos uoce monebo
aduentus sperare tuos. quae turba ministra
credula dum fuerit, nobis mox corde faebunt
ac pro te rapient gladios: sic tutius itur.’ 615

talibus adloquiis accensus felle doloris
erigitur iuuenile fremens mortemque minatur
(dentibus inlisis frangebatur murmura morsus)
et, quasi adulterium caperet pastoris Egisti
matris in amplexus infamia membra ligare, 620
percutit absentes nullo moriente reorum:
qualiter infremuit post somnia Pyrrhus Achillis,
quae sensus monuere suos, cum nocte sopora
Aeacide stimulante truci deposceret heros
uirginis inferias, in Pergama saeuior umbra. 625

Thursday

viii. Orestes Murders Aegisthus and Clytemnestra (682-802)

Reddidit interea rutilum post astra refundens
depositum natura diem stridentibus undis;
sol micat et melior compensat damna Thyestis.
uiderat Atrides muros, quos liquerat infans, 685
et memor illorum dextram cum uoce tetendit:
‘salue, prisca domus, patriae saluete Mycenae,
exsecranda prius, sed post ueneranda manebis,
sanguine si matris cineres satiabo paternos.
sentiet umbra potens ultam se uindice nato, 690
quando Clytaemestram percussam uulneris ictu
uiderit, uxorem uelut auguris Amphiarai.’
dixerat et trepidus muros circumspicit hospes;
qua meminit, carpebat iter comitatus amico.

postquam introgressus, cognoscit turba ministra 695
os Agamemnonium, gressus oculosque manusque
et planctu gaudente fremunt sine uocibus oris.
‘iam portae claudantur’, ait Pylades Oresti.
claustra ligant aditus, crepuerunt classica Martis.
securi stupuere rei, terretur Egistus. 700
‘non ego promisi Danais per saecula quietem?
nullus ad Argolicos moueat qui bella remansit
Hectore consumpto, Troia pereunte sub armis’
dicebat regina furens irata ministris;
‘uindico, sic uiuam mecumque senescat Egistus!’ 705
taliam dum loquitur, quasi uindex saeua minatur,
una puellarum male concita currit anhelans;
‘uenit Orestes’, ait, sed statim credita non est.
dum dubitant somnumque putant et uana locutam,
apparet uiolentus atrox Pylades in aula, 710

qualis in hoste fuit trux irreuocabilis Ajax,
 Hectors cum peteret clipeo septemplice tectus;
 ore fremens et fronte minax, mucrone coruscus
 intonat auctores scelerum: ‘crudelibus ausis
 regnantes nunc usque truces euadere iustas 715
 sperastis uos posse manus? modo saeua luetis
 supplicia scelerum non una morte perempti.’
 dixit et ad famulos ultricia uerba retorsit:
 ‘praecipitate nefas solio de principis actum
 et pede tractus eat fera uictima regis Atridis. 720
 carnifices frangant durissima membra secures
 et pereat pastor qua regem morte peremit;
 ante tamen nostram perfundat sanguine dextram.’
 dixit et exertum costis immerserat ensem.
 saucia membra trahunt famuli pede uincla ligantes 725
 postque fores portae, quibus est prostratus Atrides,
 ossibus effractis minuunt per mille secures,
 et male partitos per uulnera palpitat artus.

at genetrix dilata putat sibi parcere natum
 et secura sui iam pro pastore dolebat, 730
 cum subito truculentus adest immanior hoste
 matris in exitium famulorum nixus Orestes
 agmine terribilis, qui captam crine trahebat
 increpitans: ‘impune tuum post funera patris
 sperasti regnare nefas tumuloque parentis 735
 iungere natorum uoluisti fata duorum?
 uiuo (uides), scelerata parens; moriere cruenta,
 sic manibus iugulata meis super ossa mariti.’
 conturbata parens nudis exerta papillis
 orabat natum: ‘per haec, puer, ubera, parce! 740
 per superos patremque tuum, per cara sororis
 pectora, quae nostro te tunc rapuere furori,
 et per Pyladen (quod plus est) testor amicum:

da ueniam, miserere, precor, miserere parenti,
si dici sum digna parens.' tum natus 'inanes 745
perdis' ait 'lacrimas, genitor te expectat ad umbras.

Ilias ingemuit domini Cassandra ruinam
nec ferit Andromache famulans post Hectora Pyrrhum,
cum regina Phrygum fieret captiua Pelasgum:
praelato pastore ducis tu colla cruentas. 750

haec mihi Pylades meus imperat et soror urget:
ut iaceas mucrone meo, truculenta uirago.'

ast ubi nil potuit mulier de prole mereri,
mox redeunt animo Phrygiae praesagia uatis.

'si placet ulcisci genitorem' dixit 'in ambos, 755
Pyladis me dextra necet, necet ensis et idem,
et super ossa ruam recidens spirantis Egisti
et scelerum complex et nostri criminis auctor;

mixtus uterque cruor testabitur omnibus umbris,
consortes scelerum quia sors manet una malorum.' 760

'quod super ossa rogas moechi moribunda iacere',
natus ait, 'melius recides super ossa mariti;
nec cruor amborum miscebitur, ense minaci,
criminibus ne fructus eat morientis amoris
aut operae pretium capiatis sorte malorum 765
supplicio sociante nefas: discreta iacebis.'

dixit et ad patris ueniens dat uerba sepulchrum:
'sancte parens, quia sensus iners et spiritus extas,
accipito inferias, quas offero. uictima iusta est:

macto Clytaemestram matronam regis Egisti 770
atque (utinam non!) ante tuam. solacia nosce:
nam iacet ille loco, quo tu percussus obisti.
aetatis mora iusta fuit, quod tardius hoc fit;

olim uelle fuit.' subicit Danaëia mater:
'sol pietas, elementa poli, mare flumina tellus 775

et rerum natura parens tuque atra uorago,
expectate uices nato redhibente parenti
quod genitus fuerit, mercedem cernite lactis.’

dixerat haec genetrix, surdis tamen auribus inquit.
quod potuit pietas, uultus auertit Orestes. 780

sol negat almus equos iterum de more Mycenis
atque tenebroso subtexitur aëre caelum
(et non legitimam timuit mox Graecia noctem,
extimuit natura chaos, elementa tenebras),
laudat Enyo nefas, dextram copulabat Erinys: 785

pallia purpurea praestricto dente momordit,
concidit et tunicam manibus tendebat ad imos
usque pedes, metuens ne mortua nuda iaceret;
maesta uerecundo uoluebat lumina uisu,
uix semel, infelix, extrema in morte pudica, 790
quod non ante fuit, metuens in funere famam.

candida puniceo rutilantur membra cruore,
uerbere corporeo pressas quatiebat harenas,
tandem iussa mori uitam cum sanguine fudit.

tunc repetunt pariter regalia limina torui: 795

sic duo terribiles fulua ceruice leones
caede iuuenearum satiati lustra reposcunt.
regia sanguineos susceperat aula sodales;
conueniunt Danai, regis sub honore salutant,
pars dolet Atriden, sed pars dolet altera matrem, 800
nemo tamen facinus uerbis culpabat apertis,
nec fuerat quisquam qui non damnaret Egistum.

ix. Orestes Murders Pyrrhus (803-19)

Transierat funesta dies, sol merserat undis
Oceano stridente rotas, redeunte sorore
roscida somnigerum reuocabat palla soporem, 805
tempus adhuc medium uoluebant sidera noctis:
nuntius Hermione uenit de uirgine rapta
stirpis Achilleae Pyrrho praedante rapinam.
mox furit Atrides, qui sic est orsus amico:
'nos alius uocat ecce labor, nouus ignis amoris. 810
quid faciam? scelus est: passim raptatur adulta
sponsa toris promissa meis! tu regna gubernas;
ibo ego per gladios flammam et mille cohortes,
(nam decet ultorem patris sibi quippe mereri),
dum tamen eripiam clamantem nomen Orestis.' 815
dixit et accinctus capulo produxit in hostem.
repperit Aeacidem subientem templa deorum,
aggreditur iuuenem, securum obtruncat ad aras
et redit ad Danaos elatus caede secunda.

Friday

x. The Trial of Orestes (887-962)

Vt patriam rediere suam, mox fama Molossum
instruit: accusat gemino de crimine Oresten,
legibus exhibitum mediis induxit Athenis.
consedere patres templum praebente Minerua; 890
surgit Achilleus stimulatus amore paterno
et sic orsus ait: 'proceres, legalis origo,
arguo mortiferum sceleratae mentis Oresten,
sanguinis oblitum, humani iuris egenum,
sacrilegum superum, perfusum sanguine matris 895
et dextra fundente sua. sed adultera fors
mater erat. Pyrrhus numquid fuit alter Egistus,
quem necat in templo caelestia dona ferentem,
euersorem Asiae, natum armipotentis Achilli?
forte refert quia mater erat scelerata profana, 900
crimen adulterii cumulat quae morte mariti.
percutienda fuit rea maxima iudice iusto,
non tamen ense suo. quid iam peccasse pudebit,
cui prius est in matre nefas? censete seuera,
Cecropidae proceres; decet ultio talis Athenas, 905
cuius in exitium sat erit non culleus unus;
talibus hic opus est: aequentur uulnera membris,
partibus abscisis sibi sit de morte superstes,
tempore sit modico uiuax laniando cadauer.'

haec ait et tacuit. cui sic respondit Orestes: 910
'summates Danaum, sapientes, lumina cordis,
culmen Athenaeum, censores iuris honesti,
gaudeo securus quod apud uos causa mouetur,
sunt quibus uxores, quibus est affectus amandus,

et meminisse reor primaevi temporis annos, 915
 quid sit amor sponsae, thalami quae uota futuri.
 dis superis grates, quod post tot funera mentis
 arguor adsistens inter subsellia sospes.
 incolumis ueneror sanctum per iura tribunal,
 a licito discerno nefas. tractate, uerendi: 920
 non de lite mea sententia uestra ferenda est,
 sed de iure deum, qui me purgasse probantur,
 dum medicinalem tribuunt per corda salutem.
 nemo poli seruare deum, puto, uellet iniquum:
 iustior inuenior, dum matrem uindicat ultor: 925
 si ulciscenda rea (est) genetrix, quid iam pater insons?
 quis, rogo, sacrilegus, quis demens audeat almos
 accusare deos, quibus est perfecta potestas?
 scilicet accuset, uocet in certamina diuos,
 obiciat facinus: praesumat bella gigantum. 930
 forsitan obiciat: fuerant cur ergo furores?
 cura doloris erat, proceres, nec poena reatus:
 taedia sollicitant animos mentemque fatigant.
 Pyrrhus erat raptor, uindex post bella rapinae
 arguit unus iners quem comprobat ordo deorum. 935
 quaeso, duces legum, sententia uestra resoluat
 purgatum sub iure deum, sub sorte benigna.
 dixit et imposuit moderata silentia linguae.
 consilium petitur, facta tractantur Orestis.

 mos erat arbitrii quod dispar calculus iret: 940
 albus adest uitae, nam mortem russeus urguet.
 iudicii certamen erat, sententia duplex
 discrepat et numerus par est utrimque coloris.
 calculus albus erat, habuit quem dextra Mineruae;
 is datur ad uitae numerum: purgandus Orestes 945
 dicitur et procerum talis sententia fertur:
 ‘si decreta deum homini tractare liceret,

posset Orestis opus legali tramite quaeri;
sed quia praescripto capimur, clementia Caeli
non sinit audiri, iuris censura quiescat. 950
quis temerator erit caelestia iura mouere?
non erat impunis Paris arbiter ille dearum,
Tiresias nec erat iudex impune Tonanti.
raptor obit Pyrrhus, iusto mucrone peremptus.
quod per templa ruit, fuit en perfecta potestas, 955
si uellent, punire deis. securus Orestes
sitque redux patriae nullo damnante reatu.’
actum erat. excipiunt populi clamore fauentes,
suscipit egressum Pylades laetus amicum
amplexaeque tenent laeua dextraque sorores, 960
quattuor et reduces laeti petiere Mycenae;
regia diuitiis replentur tecta relatis.